

**SOKOLSKA ZVEZA
SLOVENIJE**

1863

SLOVENSKI SOKOL

GLASILO SLOVENSKE SOKOLSKE ZVEZE

*S športom je
življenje lepše!*

Nagovor staroste SZS, Sokolicam in Sokolom ob izdaji prvega sokolskega glasila Slovenski Sokol!

Ko zaprem oči, v mislih potujem od društva do društva, od Sokolice do Sokola. Mnogi se še nismo videli, pa kljub temu verjamem, da se poznamo. Naša prepričanja in vrednote imajo iste temelje: ljubezen do telovadbe, spoštovanje demokratičnosti, ljubezen do domovine in moralna drža. V naših željah in dejanjih bi našli podobne strukture. Vsi časi sveta v človeku prebujajo izzive. Sprašujem pa se, kaj je tisto največ, kar si Sokoli lahko izmenjamo danes? Kaj lahko drug drugemu podarimo in kako lahko s svojo jako moralno držo krepimo domovino?

Nekaj odgovorov se mi je odstrlo ob prebiranju glasila Slovenske sokolske zveze iz leta 1911, kjer nas usmerjajo vodila očeta slovenskega sokolstva dr. Viktorja Murnika in prav tako tudi ideje ustanovitelja češkega sokolstva dr. Miroslava Tyrša in drugih vrlih Sokolov. Brat Viktor, mojster telovadnih sestav z izmerjeno natančnostjo opiše zaporedje vaj, začenši z izbrano glasbo v prešteti ritmih. V njegovih delih je vse premišljeno. Brat Miroslav se pogloblja v estetični ozir telovadbe, kjer osvetljuje celo pomen barv, ko zapiše, da je znano, da ima vsaka barva poseben značaj in da mora biti v skladju s predmetom, ki mu jo dajemo. Učimo se, da pri Sokolih ni prostora za površnost in povprečnost, marveč za premišljenost, natančnost in delavnost. Verjamem, da temu sledijo tudi smiselni rezultati.

V glasilu piše tudi (Murnik, 1911): «Slovenski sokolski domovi naj bodo vzgajališča Sokolstva, sedež goreče ljubezni do naroda in hramovi odkritosrčnega bratstva, trdnejšega od zlata.»

Kdaj smo nazadnje prebrali tako lepo misel, jo zapisali ali izgovorili? Jo znamo, upamo živeti? Ko se s ponosom istovetimo z mogočno ptico sokolico, je prav, da se zavemo, zakaj so naši predhodniki izbrali prav to kraljico višav. Dr. Miroslav Tyrš je pripovedoval, da je sokol v srbski mitologiji izjemna ptica, ki zelo dobro in daleč vidi (Goše, 2019). Hitro opazi, kaj se dogaja pod njo in svojo hitrost, vid, okretnost in hrabrost uporabi za svoje preživetje. Naj nam bodo njene lastnosti vzgled za vsakodnevna dejanja.

Ljube sestre Sokolice, dragi bratje Sokoli. Kot življenje izziva vse nas, vas tudi jaz pozivam k zaupanju v močnejšo sokolsko skupnost. Na Sokolski zvezi Slo-

venije si prizadevamo za povezanost in klenost naše družbe. Začeli smo s prenovno spletnih strani, kjer boste lahko predstavili svoje organizacije. Nadaljevali bomo z obiski članic zveze in z izvajanjem letnih sokolskih zletov in akademij. Z istim namenom je pred vami prva izdaja glasila Slovenski Sokol, ki smo ga obudili po vzoru dr. Viktorja Murnika in s katerim želimo graditi tesnejše sodelovanje in medsebojno pomoč. Ostanimo pokončni, zavedni, zdravi v duhu in v telesu! Pomagajmo drug drugemu in bodimo danes boljši ljudje, kot smo bili včeraj. Na zdar!

Viktorija Pečnikar Oblak
Starosta Sokolske zveze Slovenije

Viri:

Goše, I. (23. 4. 2019). Morda niste vedeli: OF in Sokoli [Video]. <https://www.youtube.com/watch?v=YDhkTgKrazw>
Murnik, V. (25.1.1911). Slovenski sokolski domovi. Slovenski Sokol, 1(1-2), 8
Murnik, V. (25.1.1911). Vaje za II. Hrvatski vsesokolski zlet v Zagrebu 2011. Slovenski Sokol, 1(1-2), 8
Tyrš, M. (25.1.1911). Telovadba v estetičnem oziru. Slovenski Sokol, 1(2-4), 8

1911
SLOVENSKA ZVEZA SOKOLNIK
MESTNA OBČINA
MARIBOR

SOKOLSKA AKADEMIIJA

V petek 1. oktober 2021 ob 17. uri
Osnovna šola borcev za severno mejo
Borcev za severno mejo 16
2000 Maribor

Praznovanje prvega
Slovenskega Sokolskega dneva
ter
predstavitev knjige Sokoli v filateliji,
ki je nastala ob 100. obletnici
prvega Sokolskega zleta
v Mariboru.

MARIBOR
OS BORCEV ZA
SEVERNO MEJO

GENERAL MASTER

FS Fundacija za šport

1. OKTOBER - SLOVENSKI DAN SOKOLSTVA

Skupščina Sokolske zveze Slovenije je na seji dne 17. junija 2021 sprejela predlog Sokolskega društva Ormož, da postne 1. oktober slovenski Dan Sokolstva. Sokolska zveza Slovenije je že prej predlagala vladi Republike Slovenije, da bi postal 1. oktober državni praznik, saj sta se na ta dan odvila kar dva za slovenstvo pomembna dogodka.

V času Avstro-Ogrske monarhije je 1. oktobra 1863 v Ljubljani potekal ustanovni občni zbor prvega slovenskega telovadnega društva, ki so ga ustanovitelji poimenovali Južni Sokol, kasneje, 1. oktobra leta 1905 pa je bila v Ljubljani ustanovljena Slovenska sokolska zveza (SSZ), ki je pomembno prispevala h

krejitvi slovenskega narodnega gibanja (Čuk, Gerlovič & Zelnik, 2014; Jakopič, 2018; Pavlin, 2013; Ministrstvo za kulturo RS, Arhiv Republike Slovenije).

V podkrepitev odločitve za praznovanje slovenskega Dneva Sokolstva v nadaljevanju podajamo nekaj arhivskih podatkov, ki jih je pripravil in zbral naš zavedni Sokol Andrej Pregelj. Povzel je tudi kratko zgodovino vse od ustanovitve prvega sokolskega društva na slovenskem pa do današnjih dni. Brat Andrej je član Upravnega odbora Sokolske zveze Slovenije in Športnega društva Sokol Bežigrad ter častitljivi telovadec veteranske skupine gimnastičarjev.

SOKOLSTVO NA SLOVENSKEM POVZETO PO ARHIVU ANDREJA PREGLJA

Prvo organizirano telovadno društvo Sokol je bilo ustanovljeno leta 1862 v Pragi. Že naslednje leto 1863 so slovenski narodnjaki ustanovili v Ljubljani Gimnastično društvo Južni Sokol, sedanji Narodni dom. Na češkem in v slovanskih deželah je Sokol pomenil protiutež nemškimi telovadnim društvom, ki so v Avstro-Ogrskem cesarstvu seveda prevladovali. Sokol v ničemer ni bil protidržavna organizacija, je pa poleg telovadbe vzpodbujal narodno zavest ter kulturo in družabnost. Tako kot v drugih pokrajinah skupne države so se tudi v slovenskih mestih pričela ustanavljati nova sokolska društva. Iz arhiva razberemo, da je Južnemu Sokolu prva sledila Ilirska Bistrica leta 1867, nato leta 1879 Idrija, pa 1882 Mozirje in Trst. V Novem mestu in v Gorici so se organizirali leta 1887, v Celju in Zagorju leta 1890. Na prelomu stoletja leta 1900 je sledila Sodražica, nadalje leta 1902 Šiška, 1903 pa Žalec, Ljutomer in Tržič. V naslednjih letih se je število sokolskih društev še hitreje povečevalo. Sokoli so v svoje vrste vključevali tako otroke kot odrasle. Imeli so moško in žensko članstvo, gojili so telovadbo in sokolske vrednote, mlade so imenovali »naraščajniki«. Zanimivo pa je, da tedanja oblast ni dovolila vključevanje dijakov. Pomen telovadbe je s svojo zavzetostjo močno dvignil dr. Viktor Murnik, ki je z uvajanjem sistematične vadbe pripomogel tudi k reorganizaciji slovenskega sokolstva. Leta 1903 so si Sokoli izbrali enotna oblačila, imenovana kroj, leto potem pa so začeli izdajati tudi glasilo Slovenski Sokol. Leto 1905 je bilo za slovensko sokolstvo prelomno, saj mu je avstrijska

oblast dovolila združitev društev v Slovensko sokolsko zvezo, ki je povezala in izboljšala medsebojno poznavanje vseh sokolskih društev na slovenskem. Sledilo je organizacijsko in idejno utrjevanje članskih vrst, v telovadnicah pa je bilo vse več vzgojnega dela. Slovenska sokolska zveza se je včlanila v mednarodno gimnastično zvezo, naši tekmovalci pa so leta 1907 prvič kot slovenska vrsta pričeli nastopati na mednarodnih tekmovanjih. Leta 1913 je obstajalo 92 društev in 15 čet. Četa je pomenila začetni odsek oziroma zametek novega društva. Vsa društva skupaj so štela 6.613 članov. V času 1. svetovne vojne so se sokolske dejavnosti ustavile, po koncu vojne pa je slovensko sokolstvo ob razpadu Avstro-Ogrske doživelo razdelitev med tri države. Primorska je z Rapalsko pogodbo pripadla Italiji, Koroška s plebiscitom Avstriji, osrednji slovenski del pa se je spojil v Kraljevino Jugoslavijo. Sokolske župe Trst, Gorico in Idrijo, skupaj s cca 45 slovenskimi sokolskimi društvi, je italijanska oblast grobo prepovedala in ukinila. V Avstriji je sokolstvo počasi zamrlo, v Jugoslaviji pa so preostala slovenska društva, dobrih 50 po številu, delovala naprej povezana z drugimi Sokoli po banovinah. Nova slovanska država je močno podpirala sokolstvo, saj je bila njegova dejavnost pozitivna za mlade in stare, hkrati pa je delovala državotvorno. Eno glavnih načel se je glasilo: »Vsak Sokol si mora prizadevati za dvig svojih fizičnih in duhovnih sposobnosti zato, da bo napredoval osebno in istočasno zato, da bo s svojimi znanji lahko čim več naredil tudi za domovino.« Nova društva so se roje-

vala po vseh banovinah. Tedanje vodstvo jugoslovanske sokolske zveze imenovane »Jugoslavenski Sokolski Savez« je imelo sedež v Beogradu in Slovenci so bili tam zelo cenjeni in upoštevani. Najboljši telovadci, državni reprezentanti svetovnega slovesa so bili tedaj Leon Štukelj, Josip Primožič in Peter Šumi, spoštovana sokolska voditelja in misleca pa Viktor Murnik in Engelbert Gangl, ki so vsi prihajali prav iz slovenskih krajev. V teh časih je bilo za Bežigradom v Ljubljani leta 1930 ustanovljeno sokolsko društvo Ljubljana III. Raslo in razvijalo se je vzporedno z ostalimi društvi v državi. Krepile so se povezave med našimi narodi, jačala so se osebna znanstva, pogosta so bila skupna tekmovanja ter lokalni nastopi in tudi večji zleti. Skoraj povsod so načrtovali postavitev svojega sokolskega doma in mnogi so jih tudi zgradili. Verij Švajgar v Sokolskem koledarju iz leta 1941 navaja zanimive podatke o številu društev v Jugoslaviji v letu 1940. V celi državi je statistično zabeleženih 777 društev in dodatno 1315 čet. Od tega je bilo slovenskih društev 196 in 46 čet. Slovenska društva so bila v stari Jugoslaviji porazdeljena v naslednje župe: Kranj, Maribor, Ljubljana, Novo mesto, Celje in Karlovac. Slednji je pokrival le štiri slovenska društva in dve četi v sedanji Beli krajini. Druga Svetovna vojna (1941-1945) je poleg groze za cel svet prinesla tudi ponovno zaustavitev sokolskega življenja v vzhodnih državah. Po koncu vojne je nova jugoslovanska oblast že junija 1945 ukinila sokolstvo po vseh republikah. Najverjetneje je do te odločitve prišlo zaradi mišljenjskega neujemanja nove vlade s sokolskimi vrednotami. Sokolska načela namreč v svojih pravilih od članov veliko zahtevajo. Gre za koristne napotke in zahteve, pomembne za zdrav razvoj posameznika, društva in države. Vse kaže, da je bilo najbolj sporno načelo tisto, ki pravi, da člani sokolskega društva lahko postanejo vsi, ne glede na versko in politično pripadnost, da le ne kršijo nobenih pravil. Z izbrisom sokolstva so si fizikalne organizacije začasno izbirale druge nazive. V obdobju 1950/51 je bilo za vsa bivša sokolska društva izbrano ime Partizan in tako je ostalo do konca skupne države Socialistične federativne republike Jugoslavije. Zveza Partizan je v svojem času po vsej Jugoslaviji zelo veliko stvari povzela po sokolskih izkušnjah, marsikaj pa se je počasi spreminjalo. Pomen telovadbe se je zmanjšal tudi zaradi nastanka Gimnastične zveze Slovenije leta 1962, manj je bilo skupinskih redovnih vaj, več iger z žogo in novih rekreacijskih dejavnosti. Zmanjševal se je poudarek na vzgoji za skupnost, za vzdrževanje doma, za spoštovanje vrednot in

domovine. Po osamosvojitvi Slovenije leta 1991 so se v novem okolju okrepili spomini na sokolske čase in na takratne dosežke in načela, ki so s sokolsko ideologijo krepili narodno in kulturno zavest in ob telesni vzgoji istočasno gojili disciplino telesa in duha ter vrednote morale, demokracije in ljubezni do domovine.

Sokoli so vedno pomagali drugemu Sokolu in vsem, ki so potrebovali pomoč. V medijih so se pojavljali prispevki o zgodovini ter o potrebi in o možnostih obnove sokolske dejavnosti. Organizirano je bilo nekaj javnih predavanj, širših pogovorov in konferenc. Formirala se je skupina s ciljem obnove slovenskega sokolstva med mladimi in v narodu oživiti sokolske vrednote s ciljem koristiti novi slovenski državi.

Pobudniki, ki so izpeljali ustanovitev Sokolske zveze Slovenije so bil Matjaž Anžur, Boris Pirc in Nikola Milovančev. V obdobju od leta 1992 do 1995 se je sodelujoča skupina počasi povečevala. Na obuditev sokolske zveze je poleg mnogih somišljenikov aktivno sodelovalo tudi Športno društvo Sokol Bežigrad. Do odločilnega dejanja, ustanovitve nove Sokolske zveze Slovenije, je prišlo po devetdesetletni prekinitvi, 2. novembra 1995. Sedanja Sokolska zveza Slovenije je zaživela kot naslednica prvotne Slovenske sokolske zveze iz leta 1905.

Ustanovni sestanek je potekal v Ljubljani 9. marca 1995.

Prisotnih je bilo 12 društev, od tega 5 ustanovnih in veleposlanik Češke republike. Za prvega starosta Sokolske zveze Slovenije je bil izvoljen Daniel Knavs, do današnjih dni pa so sledili še Dejan Crnek, Peter Škerlj, Herman Berčič in aktualna Viktorija Pečnikar Oblak.

Viri in literatura:

- Čuk, I., Gerlovič, D., & Zelnik, D. (2014). 150 let sokolstva v Sloveniji. [Elektronski vir] : (1863-2013). Državni svet Republike Slovenije.
- Pavlin, T. (2013). »Dajati pobudo, priložnost in navad pravilnim telesnim vajam« (ob 150-letnici ustanovitve prvega slovenskega telovadnega društva Južni Sokol). / *To give an initiative, opportunity and habit for correct physical exercises* (upon the 150th anniversary of the establishment of the first Slovenian gymnastics society 'Južni Sokol'). Sport: Revija Za Teoreticna in Prakticna Vprasanja Sporta, 61(3/4), 44-51.
- Jakopič, P. (2018), RTV SLO, Na današnji dan, pridobljeno s <https://radioprvi.rtv slo.si/2018/09/na-danasnji-dan-1196/> Ministrstvo za kulturo, Arhiv Republike Slovenije, Vabilo na ustanovni občni zbor Slovenske sokolske zveze (SSZ) 1. oktobra 1905, pridobljeno s <http://arsq.gov.si/Query/detail.aspx?ID=188131>

NA KRATKO O SOKOLSTVU IN O NJEGOVIH DOMOVIH

UVOD O DRUŠTVIH

Sokolstvo je vzniklo leta 1862 v Pragi z delovanjem Miroslava Tyrša; on je z mnogimi dejavnostmi pričel v Avstroogrski državi vzpodbujati in razširjati domovinsko zavest in medsebojno spoštovanje različnih narodov. Njegov v program temelji na razvoju telesa in duha v dobro vseh sodelujočih posameznikov in skupin, ki sprejemajo zavzetost za življenje po sokolskih načelih. Avstroogrski državi, ki je je do konca 1. svet. vojne poleg nemškega življa združevala večino slovanskih dežel, nastajajoče sokolstvo ni bilo ravno prijetno, vendar ga njeni zakoni niso prepovedovali. Nikomur ni nič škodovalo, včlanjenim sokolom pa je dvigalo samozavest in ugled v širšem okolju. Prišlo je do ustanavljanja slovenskih društev, ki so dodatno krepila srčnost in narodno zavednost med ljudmi.

Bili so aktivni na različnih področjih (telovadba, kultura, gospodarstvo, vzgoja mladine, ...) in njihovo število je raslo. Leta 1905, ko je v državi delovalo že 21 društev in 8 podružnic, je »Dunaj« odobril ustanovitev Slovenske sokolske zveze; sestanek je potekal 1. oktobra 1905 v Lj. To je bil kar opazen dogodek, ki je dodatno ojačal domovinske misli in tudi širjenje sokolskih društev. Leta 1911 je v Slovensko govorečih deželah Avstroogrske delovalo že 79 naših društev, ki so skupaj združevala 7192 evidentiranih članov. Organizacijsko so ta društva dobro sodelovala, kar dokazuje podatek (tudi iz leta 1911), da so tedaj že bila povezana v 8 sokolskih župah, kot prikazuje tabela:

IME SOKOLSKE ŽUPE	ŠTEVILO DRUŠTEV	USTANOVITEV ŽUPE
Celjska	19	10.1 1910
Gorenjska	10	16.1. 1910
Goriška	14	12.11.1911
Idrijska	9	20.11.1910
Ljubljanska	7	8.5.1910
Ljubljana 1	8	26.9.1909
Novomeška	7	6.3.1910
Tržaška	5	5.11. 1911
	79	

Prva svetovna vojna (1914-1918) je razmere zelo spremenila. Nastanek Kraljevine Jugoslavije je skupnost Slovenskih sokolskih društev morilsko skrčil. Primorska je bila priključena Italiji in tamkajšnja naša društva (župe: Trst, Gorica in Idrija) s svojimi cca 43 društvi so bila grobo ukinjena in člani izpostavljeni poitaljevanju. Po naših krajih se je govorilo: Bratje ne pozabite te krivice!

Tudi na Koroškem smo Slovenci takrat izgubili lep del ozemlja in z njim društvo Borovlje, ki je spadalo pod Kranj.

Veliko boljše stanje za preostale Slovence je bilo tedaj v novi državi Jugoslaviji. Kraljevina je namreč enako podpirala sokole vseh tu združenih narodov –

torej poleg nas še Srbe, Hrvate in Črnogorce – ki so tudi že imeli svojo sokolsko zgodovino. Ob spoštovanju Tyrševih načel se je jačalo ožje bratsko sodelovanje in naše dejavnosti v celi državi. Število društev je v letih po 1.svet. vojni pričelo zelo naraščati po vseh banovinah. Jugoslavenski sokolski kalendar iz leta 1920 daje podatek, da je v kraljevini takrat obstajalo 6 slovenskih sokolskih žup:

- Celjska,
- Gorenjska ,
- Ljubljanska,
- nova Mariborska ž. (ust. 3.12.1913),
- Novomeška in
- župa Ljubljana 1.

V omenjenem viru je dodan tudi podatek, da poleg omenjenih »svobodnih« žup v Jugoslaviji - v sosednji italijanski državi pod njenim nasiljem istočasno usihajo 3 slovenske župe: Trst, Idrija in Gorica. Kot je znano so omenjene tri župe z društvi vred v naslednjih letih kmalu povsem ugasnile. V Ljubljani se je tedaj oblikoval in nekaj let deloval »Primorski sokolski krožek« Slovencev, ki so zaradi grobosti pribežali v Jugoslavijo. V nasprotju s tragiko primorskih sokolov nam takratna jugoslovanska in slovenska sokolska

Kaj so bile čete?

Čete so bile društva v ustanavljanju, ki v prvih letih delovanja še niso povsem zadoščala osnovnim merilom za »samostojno sokolsko društvo«. Primeri šibkosti za taka društva-čete so bili na primer naslednji: delovanje le na travniku ali v začasno najeti dvoranci, slabe finančne zmožnosti, majhno število članstva, premalo različnih skupin ali premalo dejavnosti, začetna skupnost še nima osnovnih telovadnih in športnih orodij, skupini še ni uspelo pridobiti izkušenega učitelja ali trenerja za vodenje in podobno.

Društvo v nekem kraju je za sokolsko delovanje običajno vzpodbudil posameznik ali skupinica k športu nagnjenih domoljubov. Sokolske dejavnosti so spoznavali preko novic med ljudmi in preko

O DOMOVIH – prvi del

Ob zbiranju podatkov o nastajanju sokolskih društev naletimo na zanimivosti o njihovih domovih. Povsod po krajih, kjerkoli je kdaj vznikla želja po skupnem društvenem delovanju, so se sokolski iniciatorji že vnaprej soočali z vprašanji: kje in kako bo članstvo opravljalo svoje dejavnosti – da bo društvo lahko živelo. Priti do doma ni enostavno, ker to zavisi od finančnih zmožnosti in predvsem od sposobnosti vodstvene skupine. Poznana je izkušnja, da se stvari pozitivno odvijajo naprej, kjer je zavzetost za doseg ciljev dovolj velika, Tako so se pri sokolih kar živahno rojevale zamisli o pridobitvi zemljišč in se kovali načrti za postavitev svojih stavb. Razvijale so se povezave med krajani ter sodelovanje s premožnejšimi družinami in obrtniki. Vzporedno z gojenjem sokolske misli in s privlačno vadbo mladine v začasnih prostorih je rasla splošna zavzetost za podporo društvom, za prost

literatura iz naslednjih dveh desetletij kažeta lepe napredke in razvoje po vsej državi. Iz natančnih sokolskih koledarjev se da razbrati tudi naraščanje števila slovenskih sokolskih društev v kraljevini Jugoslaviji. V letih 1920, 1931 in 1941 so bila ta števila naslednja:

1920: 70 popolnih društev ter 4 samo ženska in 10 samo moških društev

1931: 141 društev in ca 6 čet (razlaga spodaj)

1941: 196 društev in 53 čet

medijev, predvsem pa so jih navduševali javni nastopi že obstoječih društev. Naslednji koraki so bili obiskovanje vadbe v drugih društvih in sodelovanje z njimi. Velikokrat se je novo društvo pričelo rojevati prav na skupni vadbi v sokolskem domu že obstoječega prijateljskega društva. Pri tem se je nehote porajala želja po preselitvi v svoj kraj in po ustanovitvi lastnega društva. Vedoč, da so zahteve za popolno samostojnost začetnikom težke, so starejša društva šla novincem na roke na več načinov – ponekod celo tako, da so jih v okviru možnosti gostile v svojih telovadnicah. Sokolske župe in zveze so dejavnosti o začetniških društvih – to je o četah - budno spremljale in o njih vodile posebno evidenco.

voljno delo itd – vse z namenom, da si kraj pridobi tudi svoj sokolski dom.

K spoštovanju sokolstva in s tem tudi h gradnji domov je posredno pomagalo tudi časopisje in lokalni

vestniki. Tam so novinarji in poznani člani mnogih društev (nekaj malega že v Avstroogrski in kasneje

še več v kraljevini Jugoslaviji) veliko poročali o dogodkih vezanih na sokolstvo. Tako je širša javnost bila sproti obveščana - ne le o odprtju novih domov, ampak tudi o ustanavljanju novih društev, o sokolskih zletih, in drugih prireditvah.

Iz materialov o sokolskih društvih je tu v prvem delu na kratko predstavljeno 10 sokolskih domov. To so domovi naslednjih društev: Borovnica, Celje, Črnomelj, Domžale, Kranj, Kočevje, Ilirska Bistrica, Prvačina, Središče ob Dravi in Žiri.

Borovniško sokolsko društvo je bilo ustanovljeno leta 1911, svoj telovadni dom pa so krajan dokončali v letu 1923.

Črnomaljski sokoli so društvo ustanovili 1908; slika prikazuje stavbo sokolskega doma iz kasnejših obdobj

Borovniški dom 2011- ob 100 letnici društva.

Črnomaljski Sokol peče opeko za svoj dom

Črnomelj – slika o gradnji sokolskega doma

Celje - sokolsko društvo je pričelo delovati leta 1890, pravi dom so si sezidali v letih 1905-1909 skupaj s sosednjim društvom Gaberje; sedanje društvo se imenuje Celje-Gaberje, posnetke njihovega doma pa se na internetu da najti tudi pod nazivom Omnia.

Domžale; društvo je bilo ustanovljeno 1906, dom pa so postavili prebivalci sami do leta 1911. Tako po svoji zunanosti kot tudi po notranji ureditvi je bil dom med najlepšimi stavbami daleč naokrog. Načrt je napravil domačin g. Franc Ravnikar. V domu je bila lepa dvorana za kulturne in športne prireditve. Tu so bile že od leta 1926 naprej tudi kino predstave. Med drugo svetovno vojno je bil dom požgali in po vojni ni bil obnovljen.

Ilirska Bistrica; društvo bilo ustanovljeno prvič 1867, potem je začasno ugasnilo, toda leta 1905 so sokoli spet močno zaživeli; dom je bil zgrajen 1912 in je v času 1941-1945 bil v uporabi Italijanov. Leta 2012 so krajanji priredili slovesnost ob 100-letnici svoje stavbe.

Prvačina: sokolsko društvo (eno prvih v Goriški župi) je bilo ustanovljeno 1889, svoj sokolski dom pa so si zavedni Primorci zgradili leta 1911

Kranjsko sokolsko društvo je bilo ustanovljeno leta 1896 – njihov lepi dom (arhitekt Vurnik) pa je bil dozidan šele 1924. Do precejšnje zamude je prišlo zaradi zavzetosti meščanov da naj bi ugledna zgradba istočasno predstavljala mestni Mestno hišo. Žal je kasneje (v letih okrog 1960) bil ta mestni dvorec podrt in tam kasneje postavljena preprosta mestna zgradba.

Središče ob Dravi: sokolsko društvo so domačini ustanovili 1911, dom pa dokončali leta ca 1926. V obnovljeni stavbi in pripadajočem igrišču potekajo sedaj šolske in druge vadbe; na stenah v prostorih stavbe so razstavljene slike o sokolskih dogodkih in dosežkih

Kočevje - sokolsko društvo je začelo delovati 1908 – sokolski dom, dograjen 1937, je bil po vojni preimenoval v Šeškov dom. Še vedno je to stavba z lepo dvorano, namenjena pa je kulturi, zgodovinskemu muzeju in drugim družbenim dejavnostim. Sedanje kočevsko sokolsko društvo deluje ločeno.

Žirovčani so ustanovili svoje sokolsko društvo leta 1905 (deloma vzpodbujeni od Idrijčanov in še drugih sokolov) – dom, ki so ga zgradili leta 1908 pa je, kot vse kaže, prvi slovenski sokolski dom.

VIRI:

- Slike so večinoma kopije iz interneta (skupina Kamra itd) ter lastni posnetki iz avtorjevega arhiva
- Knjižice in knjige o sokolstvu: zborniki sokolske zveze (SSZ in JSS), redni zvezki sokolskih društev in žup, Sokolski koledarji (slovenski in jugoslovanski), druge zgodovinske knjige,
- Članki: študentske diplome, predavanja na kongresih in drugih prireditvah, poročila iz starih slovenskih časopisov

Andrej Pregelj - 17.8.2021